

csak segédmunkás lehet, és az manapság már nem kell. Az első csak az, hogy munkahelye legyen, bármilyen is. Ha kevés pénzzel is, az a fő, hogy munkahely legyen, biztos jövedelem.

(Az interjút Szabóné Kovács Katalin készítette)

„A SZAKMÁT KITŰNŐRE KELL ELSAJÁTÍTANI”

(Egy szakmunkástanuló édesanyja)

A férjem szülei egyszerű emberek voltak, földmunkával foglalkoztak, ebből éltek. Az én szüleim gyárban dolgoztak, legalábbis így kezdték. Amikor mi születünk, édesanyánk otthon volt, apu dolgozott.

Én nem tanultam tovább, akkor még megvolt az a lehetőség, hogy el lehetett helyezkedni. Az egyszerűbb családoknál inkább az volt a jellemző, hogy dolgozzunk és gyűjtsük a pénzt. A férjemék sem tanultak annak idején, ők is egyből elkezdtek dolgozni. Most már sokszor bánt, hogy nem tanultam, de igazából soha sem akartam tanulni, nem volt elképzelésem, hogy milyen foglalkozást szeretnék. A fő szempont csak a könnyebb elhelyezkedés volt.

A konzervgyárban kezdtem el dolgozni, ott ismerkedtem meg a férjemmel, aki letette az országos targoncavezetői vizsgát. Én később cipőfelsőrész készítő lettem, s még később mindenfélét elvállaltam. Voltam bolti eladó is, akkor még lehetett képzettség nélkül is ilyen munkahelyen dolgozni. Azután nálunk is születtek a gyerekek. Sokáig itthon voltam, mert mindegyik gyerekkel igénybe vettem a gyes-t, azután jött az anyasági a kislány után. Szerettem itthon lenni, bár időnként azért rám tört a társaság hiánya. Akkor „nyakamba vettem” a várost, vagy átmentem D-re, ahol korábban laktunk, ott sok barátom van. Ahogy a kislánynál letelt a gyes-em, egy évig voltam munkanélküli, aztán a nyomdában dolgoztam takarítónőként.

Most a kempingben vagyok szobaasszony. Szeretem, mert nyolcra járok, meg tudok mindent csinálni mellette, s a család szempontjából is jó, mert igazodik a gyerekek időbeosztásához. A férjem most két műszakba jár a húskombinátba, a hűtőházban dolgozik állandóan 35 fokos hidegben. Korábban három műszakos volt, akkor a tejporgyárban dolgozott. Mindkét helyen targoncásként.

Elégedett vagyok az életemmel. Ha körülnézek az ismerősök körében, azt látom, hogy aki tanultabb, az nem igazán tud a családi életben helytállni, vagy őrült nagy segítségre van szüksége. Mi mindig csak ketten láttuk el a családot, nem volt segítségünk. Én voltam az, akinek mindig alkalmazkodnia kellett. Most öten vagyunk, három gyerek van, 17, 16 és 10 évesek. Kiegészítő jövedelmünk nincs. A kertben csak a saját szükségletünket termeljük meg. Korábban amíg falun laktunk, több jószágunk volt, például volt kocánk is. Paprikáztunk, mert ott sokan foglalkoztak vele. Azután elvitte a víz, nagy kárunk volt, s ezt a tevékenységet abba is hagytuk. Most itt a városban nincs föld, nincs is meg rá a lehetőség, és ilyen munkahely mellett nem is lehet. A zöldségtermeléshez, értékesítéshez autó kell. Nekem nincs jogosítványom, s így csak a férjem tudna szállítani, de ez nagyon strapás volt korábban is.

Nyaralásra nekünk nem telik. Nem mondom, hogy nem lehetne megoldani, de mi az első perctől kezdve nem arra összpontosítottunk, hogy elmenjünk mondjuk egy

hétre és „elszórjuk”, amink van, hanem inkább a ház volt az első. A városban egy félkész házat vettünk, mi fejeztük be. Amit a keresetből félre tudnánk tenni, az rá-megy a házra.

Ha csak a megélhetésre fordítanánk azt, amit keresünk, úgy talán elfogadható lenne, de így nagyon nehéz, hogy közben építkezünk. Most éppen a gázt vezetjük be, és a melléképületet is szeretnénk befejezni, úgyhogy még egy pár évig eltart ez az állapot. Nagyon sokat kell dolgozni, az biztos. Csak a gyerekek boldogulása a cé-lom, azért is igyekszünk a házat befejezni, hogy nekik könnyebb legyen. Ez a ház két lakásnak számít majd. Most már kész van a felső szint is, csak még külön bejá-ratú kell, hogy legyen. Mind a három gyerek itt tud majd élni külön családban anél-kül, hogy egymást zavarnák, így el tudnak indulni az életben.

A gyerekek nőnek, akármit veszünk, ezresekbe kerül. Itthon még be tudjuk osztá-ni a dolgokat, mert megbeszéljük, hogy melyik gyereknek mire van éppen nagyobb szüksége. A gond az iskolánál van, ott nem mondhatom, hogy csak az egyik gye-reknek veszek meg az adott hónapban valamit, hiszen a három gyereknél egyszerre kell fizetni mindent, s ez nehéz. Az iskoláztatás anyagilag nagyon nagy teher. Ma már nem lehet megkülönböztetni az alsóbb és felsőbb iskolákat. Kezdődik az iskola-táskánál. Annak idején a fiúknak elegendő volt több évig egy iskolatáska. A kis-lánynál már egy évben kettőt kell venni, mert olyan rossz minőségűek, hogy hamar tönkremennek. A ceruzákról ne is beszéljünk, a felét már elhegyezi az ember a legelső tanítási napra indulva. Tehát a három gyerek beiskolázása több, mint egy havi fizetés, de akkor még luxuscikkeket nem is vettünk, csak a legszükségesebb és legolcsóbb dolgokat.

Egyértelműen jobb volt a rendszerváltás előtt, ezt a családdal is megvitattuk, s mindenkinek ez a véleménye. Például jobb volt a munkahelyek szempontjából, hi-szen nem kellett izgulni, hogy mi lesz. Ma a munkahely egyáltalán nem biztos. A másik dolog meg, hogy régen, amit az ember megkeresett, azt haza lehetett vinni, most meg csak a felét hozza haza.

A nagyobbik fiú még a faluban, a kisebbik már itt a városban fejezte be az általá-nos iskolát. A nagyobbik gyereknél már az alsó tagozatban gond volt. Én azt hi-szem, hogy egy gyerek számára az iskolakezdés a legmeghatározóbb, az végig nyo-mot hagy benne. A nagyobbik fiam kifogott egy olyan tanító nénit, akinek nem lett volna szabad ilyen kisgyerekeket tanítani. Nem az volt a baj, hogy idősebb volt, ha-nem, hogy a fiúkat nem szerette, csak a lányokat. Egy hat éves gyerek alig várja, hogy vége legyen az óráknak. A tanító néni meg sokszor még fél kettőkor is ott tar-totta a gyerekeket, mert nem fejezték be a tábláról a másolást. Így nagyon fáradtak voltak. Az óvodában még aludtak ebéd után, szeptemberben már nem lehetett, s így állandóan fáradtak voltak. Nem szeretett iskolába járni, s ez végig nyomot hagyott benne. Lassúbb is volt a többinél. Az óvodában nem javasolták, hogy még egy évet ott maradjon, mert fejlett volt, de ennek ellenére mindig fáradt volt.

A másik fiamnál már más volt a helyzet. A tanárnője nem várta meg a 45 perces óra végét, ha látta, hogy a gyerekek fáradtak, hanem kivitte őket az udvarra, hogy mozogjanak. Mindig azt mondta, hogy többet ér a mozgás utáni tanulás, mintha szünet nélkül kínlódnának a gyerekek a teremben. Én ezt nagyon tudtam értékelni. Ő bele tudta élni magát a gyerekek helyzetébe, megértette, hogy ők még kicsik.

A nagyobbik fiam nem szerette az iskolát, az egész alsó tagozatot végigszenved-tük. A kisebbik mindig erősebb volt, ő szerette az iskolát, ő élénkebb típus, köny-

nyebben tanult, sokszor elég volt, amit az órán hallott. A tanárokkal úgy általában elégedettek voltunk. Mindig voltak apróbb összezőrdülések, de úgy gondolom, hogy mivel nem volt bukás, ezek elhanyagolhatók voltak.

Mikor a nagyobbik fiam felkerült felsőbe, akkor egy jobb tanárt sikerült kifognia, egy fiatal kezdő tanárt kapott. Nem volt erős tanuló, de elvégezte az iskolát, és azt akartuk, hogy tanuljon tovább. Ő választotta, hogy fafaragó akar lenni, mi nem szoltunk bele a választásba, csak annyit mondtunk, hogy tanuljon. Egyik gyereket sem erőltettük.

Amikor nyolcadikos volt a fiam, elég éretlen volt ahhoz, hogy pályát válasszon, s úgy gondolom, hogy nem csak ő. Azok a gyerekek – és szüleik – jobb helyzetben vannak, akik jó tanulók, hiszen ők automatikusan olyan iskolába mennek, ahol érettségit szerezhetnek. Az ott eltöltött négy év után már érettebben tudnak pályát választani. 14 évesen nagyon nehéz volt eldönteni, hogy mi legyen, hogy bírja-e majd a követelmények teljesítését. Végül a nagyobbik fiú fafaragónak ment egy olyan szakmai iskolába, ahol nem volt felvételi, csak beiratkozás. Nyílt napon is voltunk. Úgy éreztem, hogy ennek az iskolának az a célja, hogy a tizenéves gyerekek ne legyenek az utcán. Nem néztünk másik iskolát, hiszen a gyerek nem volt jó tanuló. Akkor még falun laktunk, s azt is nézni kellett, hogy a gyakorlati helyre hogyan tud majd bejárni a gyerek. Akkor az volt a helyzet, hogy gyakorlati helye annak a gyerekeknek volt, aki fizetni tudott a mesternek. Örültünk, hogy valahova bekerült. Két év alatt tanulták meg az asztalos, az ács és a fafaragó szakmát. A három szakmát besűrítették két évbe. Olyan rajzokat kellett csinálniuk, amiben én nem tudtam segíteni. Ahhoz képest, hogy a fiam gyenge tanuló volt az általános iskolában, az eredményei itt jók voltak, négyes-ötös osztályzatokat kapott. Nem bántam meg, hogy ezt a szakmát választotta, csak azt nem helyeslém, hogy csak két éves az iskola. Ezt az időt nagyon keveslem, hiszen nagyon fiatalon végeznek. Nem tudnak ilyen fiatalon munkába állni. Az itt elért eredményei arra ösztönözték a fiamat, hogy tanuljon még, s amikor befejezte ezt a fafaragó iskolát, ő is elkezdte a kisebbik fiúval együtt a hentes szakmát tanulni.

A kisebbik fiam jobb tanuló volt. Nála nem okozott gondot a pályaválasztás, ő tudta, hogy hentes akar lenni. Kezdetől fogva hentes akart lenni, nem is nézett meg másik iskolát. Nála az az elvárásunk, hogy sikeresen be kell fejeznie.

Volt egy kis vita arról, hogy ugye ez most négy éves iskola. A másik szakma a hentes és eladó, és az is négy éves. Én inkább azt szerettem volna, hiszen ha egy eladói vizsgájuk is van, könnyebben el tudnak helyezkedni. De ők csak maradtak a hentes szakmánál. A gyakorlatot is szeretik. Most így a család három tagja egy helyen van, hiszen a húskombinátnban vannak a fiúk is gyakorlaton, ahol a férjem dolgozik. Nem kértük a gyerekektől soha, hogy osztályelső legyenek. A gyakorlatot tartottuk fontosnak, s arra ösztönöztük őket, hogy ott tegyenek pluszt. A tanulásban pedig az volt az elvárás, hogy annyit tanuljanak, amennyi szükséges. Soha nem volt fő szempont a tanulás. Most, hogy már nagyobbak, sokat segítenek az apjuknak. Segítenek az építkezésénél, sőt, plusz munkákat is vállalnak. Jó összhangban vannak. Alkatuknál fogva is erős gyerekek.

Nem kell őket kikérdezni. Nálunk ez – s lehet, hogy ez az én hibám – soha nem is volt szokás. Én magam sem voltam soha jó tanuló, s ezért megértettem a gyerekeket, hiszen én sem szerettem, ha kikérdeznek. Én is nagyon sokat dolgoztam otthon, ugyanúgy, mint ők. Azt megköveteltem, hogy egy elfogadható eredményt elér-

jenek minden tantárgyból, de soha nem néztem meg a táskájukat, nem néztem át a leckét. Ha valamelyik gyerek odajött, hogy próbáljunk segíteni, amíg kisebbek voltak, segítettünk, de most már nem igazán tudunk. A gyerekek megszokták az önállóságot. Ők voltak felelősek a lecke elkészítéséért. Ha kész voltak a feladattal, akkor nyugodtan mentek iskolába, ha nem, akkor ők vállalták érte a felelősséget. Ha a feladat el nem végzéséért valamiféle büntetést kaptak, azzal ugyanúgy élénk kellett állniuk, mint mondjuk a dicsérettel. Volt olyan, hogy kikaptak, mert nem végezték el a feladatukat, de a tanulásban nekik kellett kijavítani a rossz jegyet, ez az ő felelősségük volt. Soha nem állítottunk eléjük olyan követelményt, hogy mondjuk kitűnő bizonyítványuk legyen. Mindig azt mondtuk, hogy a szakmát kitűnőre kell elsajátítani, a többi tantárgyra pedig azt mondtuk nekik, hogy azt soha senki nem fogja tőlük megkérdezni. Bukás sose volt.

A két fiúnál most jó a helyzet, mert egy osztályba járnak. S mivelhogy a nagyobb már elvégzett egy iskolát, tud segíteni a kisebbnek. Ebben az iskolában is vannak problémák a pedagógusokkal, de gondolom, hogy ilyen mindenhol van. A kisebbik fiú nagyon élénk, s ebből adódnak gondok, de úgy gondolom, hogy bármelyik iskolába megy, ugyanúgy lettek volna gondok vele. Az iskola felszereltségével elégedettek vagyunk. A gyakorlati hellyel sincs gond, a húskombinátnál van a gyakorlat, szeretnek oda járni. Úgy látom, hogy jól beilleszkedtek az új környezetbe. Nemcsak egymással törődnek, hanem vannak barátok is körülöttük.

A fiúknak nem okoz gondot a tanulás, mert soha nem támasztottunk velük szemben teljesíthetetlen követelményeket. Nem mondtuk soha, hogy ezt, vagy azt a szakmát válasszad. Azt mondtuk, hogy amit elkezdnek, azt fejezzék is be. Nem tudom, milyen esélyük lesz a gyerekeimnek az életben. Azt gondolom, hogy egy jobb anyagi körülmények között élő, jobb iskolában végzett gyerek esélyei nagyobbak. Úgy gondolom, hogy az egyszerű emberek gyerekei is egyszerűen fognak élni, ha csak egy csoda folytán nem jutnak jobb körülményekhez, mondjuk egy nagyobb összeghez.

A férjemmel igyekszünk biztosítani, hogy a gyerekek addig tanuljanak, ameddig akarnak. Nem követelmény, hogy felsőfokú iskolai végzettséget szerezzenek, de azt is támogatjuk, ha három szakmát szeretnének megtanulni. Minél több lábón állnak, annál jobb. Ha ők úgy gondolják, hogy már nem akarnak tanulni, akkor itthon megvan a helyük, s remélem munkahelyük is lesz. Lehet, hogy hiába lesznek a gyerekeim jó szakemberek, nem biztos, hogy el tudnak helyezkedni. Ha végeznek, és nem lesz munkájuk, nem tudom, hogy mi lesz velük, de úgy gondolom, hogy négy év nagyon sok idő, addig sokminden változhat. Mi mindig azt mondjuk nekik, hogy a gyakorlaton szerettségük meg magukat, a tanuláson kívül ezen a területen jeleskedjenek. Abban hiszek, hogy a mai világban a jó szakembert megbecsülik, a rossz szak meg kihullanak.

(Az interjút Kölcseyné Balázs Mária készítette)